

९. आश्वासक चित्र

नीरजा (१९६०) :

स्त्रीवादी कवयित्री, कथालेखिका. त्यांचे 'निरन्वय', 'वेणा', 'स्त्रीगणेशा', 'निरर्थकाचे पक्षी' हे कवितासंग्रह; 'जे दर्पणी बिंबले', 'ओल हरवलेली माती' हे कथासंग्रह इत्यादी लेखन प्रसिद्ध आहे. महाराष्ट्र शासनाच्या 'कवी केशवसुत', 'इंदिरा संत' तसेच 'भैरू रतन दमाणी' इत्यादी पुरस्कारांनी त्या सन्मानित आहेत.

प्रस्तुत कवितेत स्त्री-पुरुष समानतेचे एक आश्वासक चित्र कवयित्रीने रेखाटले आहे आणि ते चित्र प्रत्यक्षात साकार होईल असा विश्वास व्यक्त केला आहे. कवितेतून व्यक्त झालेला विचार सार्वकालिक आहे. स्त्री-पुरुष समानतेचे मूल्य रुजवणारी ही चिंतनशील कविता आहे. कवयित्रीने प्रस्तुत कवितेत चित्रित केलेले स्त्री-पुरुष समानतेचे मूल्य सर्व विद्यार्थ्यांमध्ये संक्रमित व्हावे व रुजावे, या उद्देशाने पाठ्यपुस्तकात या कवितेचा समावेश केला आहे.

तापलेल्या उन्हाच्या आडोशाला बसून
खेळते आहे एक मुलगी केव्हाची.
मी पाहत राहते तिला माझ्या घराच्या झरोक्यातून.
ती मांडीवर घेते बाहुलीला
एका हातानं थोपटत तिला, चढवते आधण भाताचं
भातुकलीतल्या इवल्याशा गॅसवर.
बाजूला खेळतो आहे मुलगा हातात चेंडू घेऊन
खूप उंच उडवून चेंडू नेमका झेलतो तो हातात.
मुलगी पाहत राहते कौतुकानं त्याच्याकडे.
अचानक बाजूला ठेवून बाहुलीला ती जवळ जाते त्याच्या.
मुलगा दाखवतो तिला, आपलं कसब पुन्हा एकदा.
मुलगी चेंडू मागते त्याच्याकडे
तेव्हा तो हसून म्हणतो,
'तू भाजी बनव छानपैकी पाल्याची.' ती म्हणते,
'मी दोन्ही करू शकते एकाच वेळी. तू करशील?'
मुलगा देतो चेंडू तिच्या हातात.

उंच उडवलेला चेंडू आभाळाला शिवून
नेमका येऊन पडतो तिच्या ओंजळीत.
मुलगा पाहत राहतो आश्चर्यचकित.
तशी हसून म्हणते ती, 'आता तू.'
मांडी घालून मुलगा बसतो गॅससमोर.
दोन्ही हातांनी थोपटत झोपवतो बाहुलीला प्रथम;
मग शोधतो पातेलं भाजीसाठी...

हळूहळू शिकेल तोही
आपलं कसब दाखवतानाच घर सांभाळणं
तापलेल्या उन्हाच्या आडोशाला बसून.
माझ्या घराच्या झरोक्यातून दिसतं आहे
एक आश्वासक चित्र उद्याच्या जगाचं
जिथं खेळले जातील सारेच खेळ एकत्र.
भातुकलीतून प्रवेशताना वास्तवात
हातात हात असेल दोघांचाही
ज्यावर सहज विसावेल बाहुली आणि चेंडू जोडीनं.

(निरर्थकाचे पक्षी)

(१) कवितेच्या आधारे खालील कोष्टक पूर्ण करा.

कवितेचा विषय	कवितेतील पात्र	कवितेतील मूल्य	आश्वासक चित्र दर्शवणाऱ्या ओळी

(२) खालील शब्दसमूहांचा तुम्हांला समजलेला अर्थ लिहा.

(१) तापलेले ऊन _____

(२) आश्वासक चित्र _____

(३) मुलीचा आत्मविश्वास व्यक्त करणाऱ्या कवितेतील ओळी शोधा.

(अ)

(आ)

(४) चौकट पूर्ण करा.

कवयित्रीच्या मनातील आशावाद - _____

(५) कवितेतील खालील घटनेतून/विचारातून आढळणारा व्यक्तीचा गुण लिहा.

(अ) मांडी घालून मुलगा बसतो गॅससमोर

(आ) मी दोन्ही करू शकते एकाच वेळी

(इ) जिथे खेळले जातील सारेच खेळ एकाच वेळी

(६) काव्यसौंदर्य.

(अ) खालील ओळींचे तुमच्या शब्दांत रसग्रहण करा.

‘भातुकलीतून प्रवेशताना वास्तवात, हातांत हात असेल दोघांचाही’

(आ) ‘ती म्हणते मी दोन्ही करू शकते एकाच वेळी. तू करशील?’ या ओळीचा तुम्हांला कळलेला अर्थ स्पष्ट करा.

(इ) कवितेतील मुलगा आणि मुलगी कशाचे प्रतिनिधित्व करतात असे तुम्हांला वाटते, तुमच्या शब्दांत लिहा.

(ई) ‘स्त्री-पुरुष समानते’बाबत तुम्हांला अपेक्षित असलेले चित्र तुमच्या शब्दांत रेखाटा.

